„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приспелано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 61. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 19. АПРИЛА 1895. ГОДИНА XXX.

КРОКОДИЛСКЕ СУЗЕ.

РЕФЛЕКСИЈА.

Недавно донела је „Застава“ најновији немачки статистички податак о броју Срба, по ком нас има око десет милијона. Упада у очи да нас у самој Хрватској и Славонији има на два милијона; док обе те угарске покрајине у целости још једва 300.000 становника више броје. То таман одпада на несловенске народе, који ту живе. Намеће нам се дакле и само питање: а шта је тад са Хрватима? — Ништа друго до, да Немци, скупа са осталим образованим светом, рачунају и Хрвате у Србе; па је то и дало повода да се од некуд проспу крокодилске сузе, кад тврдња понеких, да нема Срба, некако другачије одјекује.

Ми и не сумњамо, да би се дотични немачки статистичари од чуда скаменили, кад би сишли амо к нама, па кад би баш у оној суми од 300.000 нашли своје рођене суплеменике у редовима војака од њих нерачунаних Хрвата. Болом у срцу вратили би се у њину славну Германију, да у будућој статистици воде рачуна о свом јаду и срамоти, о немачким ренегатима у Хрватској и Славонији! — Или да жалост не гледају сопственим очима, да их ми тим подацима послужимо? — Ви паметни, образовани Немци, с каквим би превиђањем ви тек предусрели те ренегате, те изроде људске из вашега кола?!

Рекох, да се негде пролише суве ради реченог немачког статистичког податка, па ипак не могу, а да не велим: Немци нису погрешили! Немци имају право! — Немац E. v. O. пише значајно дело: „Geschichtliche Übersicht der slavichen Sprache in ihren verschiedenen Mundarten und der slavischen Literatur“, па ту на стр. 11. и 12. износи статистику свих Словена од године 1836. — Срба броји укупно 3,030.000; а Хрвата 730.000. — Посебице броји Срба у Аустро-Угарској 1,150.000; а Хрвата 700.000. — На стр. 101. говори посебице и опсежније о Хрватима. Извињава се, што их је на основу тавне им историје као засебно народно стабло у статистици навео, па између осталог вели: „Ствар је далеко простија, кад Хрвате посматрамо само обвиром на језик, којим говоре. Ту они нису ни на који начин засебан огранак, него су они у војној Крајини Срби, а они у провинцијалу Словенци.“ — Засебице говори и о Далмацији и Славонији, а по себи се разумева, да и те народе назива Србима, а дубровачку књижевност српском.

Не жалимо труда, сравнимо мало ове две статистике! — Њих дели размак од 60 година. — Обе статистике, како се јасно виђа, полазе са једног истог, чисто научног, етнографског становишта. — По томе дакле оне веру, историју и државу с правом не сматрају позваним факторима у пресуди о народности. — Језик им је ту пре и преко свега. — Један језик је јединица народа! — На основу тога дакле обе статистике одричу егзистенцију Хрвата као засебног народа, но их рачуне у Србе. — Кад је дакле год. 1836. било свега укупно Срба 3,030.000, Хрвата 730.000; дакле свеукупно 3,760.000 Срба; сасвим је појмљиво да се до данас, дакле за 60 година, тај број скоро утростручио. — Немачка је дакле најновија статистика у „Застави“ од 10.000.000 Срба скроз основана и тачна, и ништа мање до претерана! — По њој само виђамо, да на жалост нисмо још ни порасли, колико би могло да буде.

Хрвати дакле, кад хоће да су нешто друго а не Срби, т. ј. кад хоће да се од Срба оделе, морају мислити на какав начин може то да буде. — Пре свега морају се дакле оделити језиком. — Морају дакле да напусте Гаја и његово примање српскога језика; те да језик свога простог пука приме за свој књижевни језик. Тада би било по све јасно ко је Србин, ко Хрват; и распре између та два словенска народа не би тад никако могло да буде. Како се Хрвати радо хвастају да су апостоли слоге, то би тим то баш и доказали, а ми мислимо да ће они то што скорије и да учине. Они су већ неколико пута хтели име своје да промену, а језик могу по том много лакше. — Срби бар ту све да хоће не могу да буду услужни, јер им интелигенција и народ где га је год, говори једним те истим језиком српских народних песама, само уз разлику дијалекта. — Гај је и тако крив, што примањем јединства језика, није примио и јединство назива тог језика, што му је управо правда, дужност и истина налагала. — Једини је дакле згодан и частан излазак повратак старом времену пре Гаја! — То правда у име слоге апелује на Хрвате!

Детињасто је од Хрвата што пребацују Србима, који ни ради слоге нису могли да приме назив „Илири.“ — Илирија је била римска провинција, а становници њени не беху ни Словени, но рођаци стари Трачана, праотаца данашњих Албанаца. — Касније је Илирију обновио год. 1809. Наполеон из аустр. провинција, које је задобио; а год. 1815. основана је по трећи пут краљевина Илирија као аустр. провинција. — Римска Илирија обухватала је у IV. столећу све римске покрајине источне Европе. Наполеонова Илирија Крањску и све пределе између јадранског мора, реке Саве и Турске, дакле и саму Хрватску, која тад изгуби своје име; те Хрватске тад од 1809.—1815. фактично у Европи није ни било. Аустријска Илирија беше Корушка, Крањска и Трст са подручјем.

Није дакле чудно што Хрвати по том нису зазирали од назива Илири, кад им је то име било као што видесмо некад чак природно. — Док је дакле Наполеон, као дете сунђером креду с табле, збрисао Хрватску са Европе, тако ју је Аустрија на ново опет написала, те је по том са свим основана наша тврдња, да је садања Хрватска поклон Аустрије. — Ми Срби дакле немамо никакве везе са Илирима, а што су највећи светски авторитети назвали становништво тих свих провинција општим именом Срби, нисмо криви ми, те с тога нисмо криви ни што се негде пролевају лажне, претворне, тако зване крокодилске суве!

Тај Берлинац E. v. O. вели, да је историја Хрвата врло тавна; али ипак има у њој, као што мислим, нешто што је са свим јасно. — Хрвати немају Косово! — Они су без капи крви своју самосталност изгубили, и тек погодбеном нагодбом са Угарском уживају њихову поклоњену садашњицу. Ми са свим отворено признајемо да виђамо да се у Загребу игра, како се у Будапешти свира! — Ми виђамо да свирку у Будапешти, не прекида ни Старчевић ни Бијанкини, ни свима позната вика: Бог и Хрвати!!

Не велимо, да се времена нису знатно променила. Досељени у Срем и Славонију, Хрвати стидеше се некад свог имена, а покатоличени Срби, данашњи Шокци, продају своје дично српско име, те постају најжешћи хрватски занешењаци. — Они, који треба да исповедају чисто Христјанство, који треба да су косовци начели: брат је мио, које вере био; католички и унијатски попови, највећи су поборници народносних задевица! Они су, који шире мржњу и распростиру страсти у народу; они су, који ту по себи умно неразвијену масу сукцесивно све већма и већма заглупљују! — Од куда им благослова за то, сам ће бог да зна? — Они су, који увлаче сам по себи свети католицизам, да врши свом христјанском задатку недостојну улогу. Неуспехе Хрватства на све стране идентификују и доводе у везу са неким неуважавањем — о бог их видео — католичанства! Но не тако нечастиви, не тако! Ми одбијањем Хрватства од нас, не игноришемо ни у колико католичанство. Није ли томе најеклатантнији доказ наша непрекидна жарка љубав према нашој српској католичкој браћи Дубровчанима?!

Ми свечано исповедамо да се Хрватство према Српству губи у свачем. Србин није никад ништа друго хтео да буде до Србин. А Хрват? И Илир и Југословен — и у служби против већег од себе Српства, потчињен сваком! Такав народ пак нема опстанка, каријера му је на измаку, па му и његови господари виђају већ сву безначајност. Еле Мађари се само смеше, те веле: требамо још неколико вармеђа! Ко ће им ту и да смета? Не може се шут са рогатим борити. Хоће ли се и тад суве пролевати? Хоће, али оне не ће бити крокодилске. Тако је. Пропаст твоја од тебе Израјељу!

§.

Нови Сад, 18. априла.

Жалосна вест. „Српство“ пише: „Управни одбор тамишварске жупаније закључио је, да у Кетфељу и Петровом Селу (општине у тамишварској жупанији) отвори комуналне школе на место досадашњих српских народних школа. Ове две општине саме су молиле, да им се отвори комунална школа, по што не могу саме да издржавају вероисповедну школу, а због мале плате нису могле да добију оспособљене учитеље. Заиста жалосна вест; управа наших народних фондова нема новаца за потпомагање српских школа, јер мора да зида патријарху велељепне штале, да му набави намештај и електрично осветлење, јер ће за Бога отуда народ имати велику добит, — а шта може имати користи од својих школа?! Шта то боли наш сабор ски одбор, кад се Срби одмарођују; доста је кад патријарх има све удобности! А шта је са фондом св. Саве?! И ту се огледа родољубље нашег патријарха! Он више пази на удобност своје марве, него на свој народ!“

*

Против социјалне демократије. Угарска државна власт баш се захукала да реши радничко и економно питање, те нагло ради на угушивању штампе, која се бави тим питањима, исто као што мисли народносно питање да реши угушивањем народносне штампе. — У недељу била је нова полицајна преметачина и конфиска-

---

ПОДЛИСТАК.

НЕПАРТАЈИЧНОСТ И НЕУТРАЛНОСТ.

Појмови „непартајичност“ и „неутралност“ чини се на први мах да су идентички, т. ј. да онај, које непартајичан, да је уједно и неутралан, — но то не стоји; ти појмови баш обратно стоје у страшној противности, тако да један други искључују.

Шта ће то рећи: непартајичан?

Непартајичан је онај, који се савесно труди и све своје силе уложи у то, и једино у то, да пронађе истину, то му је идеал, то је чин његовог деловања. Непартајичан судија н. пр. настојаће свом снагом, да пронађе право стање ствари: он ће обе странке са једнаком пажњом и са једнаком готовошћу саслушати и не ће се при том дати завести повољним или неповољним предрасудама за једном или другом странком. Он ће саслушати и сведоке, настојаће, да тачно оцени њихову способност, да истину искажу, њихову искреност, тежину и вероватност његова исказа. Својим разбором и тактиком не ће он метати у уста готове одговоре, него ће им опрезно стављати питања о околностима и чинима, нити ће их страшити него ће их пустити да они сами одговарају слободно. Па кад му буде ствар потпуно јасна, свака ситница, свака и најнепознатија околност и чин растумачен — онда ће тек изрећи осуду по својем најдубљем осведочењу, н. пр. личност тужитеља или оптужникова не ће на њега ни најмањег утицаја имати, а извесне жеље или миг са „вишега“ или „највишега“ места — са презиром ће одбацити. Он ће дати за право ономе, који има право, а осудиће онога, ко има криво.

Том великом човечанском тековином, независношћу судаца, можда једина Србија од модерних држава, не може се, на жалост, сада похвалити, јер воља једнога човека тамо је највиши закон. Прохте л' се раскраљу Милану, ево сутра читав низ најодличнијих људи у народу седи на оптуженичкој клупи, и сви они дебели кодекси, сви закони, што су их највећи умови човечански кроз толике векове створили, иду у запећак испред воље Миланове.

Судије врховног судишта српског онако суде, како Милан хоће. Па зар је тај судија непартајичан, што треба да је? Није то судија, него карикатура судије.

Или рецимо за решење некога питања постављене су разне теорије. Сад кад неко хоће то питање да реши, он ће све те теорије једну по једну проучавати. Узеће најпре једну, те ће тачно испитати све чињенице, па ако оне протуслове — одбаци ће ту теорију, одбаци ће и другу и трећу, док не дође до оне теорије, где су такове чињенице у хармонији, где се оне потпуно рузјашњују, и ту ће теорију усвојити за решење постављеног питања.

Непартајичан дакле мора бити сваки савестан човек, свако, ко хоће да дозна истину. Непартајичност је интелектуална савесност.

Са свим је друго нешто бити неутралан. Човек неутралан, који не ће да држи ни једну страну, ни најмање не тежи за тим, да проналаће истину; њему је све једно, и оно што је лажно, њега се не тиче, или га једнако интересује. Он не ће ни у једном питању да заузме неку извесну страну. Према сваком је једнако расположен, био дотични најбољи, био најгори.

Па шта више он тражи и од других људи, да се држе тако равнодушно према свему, па се љути и сматра, да су његови осећаји тим повређени, ако не ће људи да га слушају.

Разуме се само по себи, да неутрални људи не могу бити непартајични, јер они су партајични и те како на према — истини. Они апсолутно не ће да дознају истине они нису кадри да мисле, да стварају ваљан суд свој о нечем, јер да се такав створи, потребно је узети у обзир све чињенице, које воде стварању некога суда, а они су лењи, да то чине, нису ни кадри. Ако дакле ти људи штогод пресуђују, или макар мисле, да пресуђују, њихови судови биће увек погрешни, и то тим више, чим су више неутрални.

Но ако они ипак нешто просуђују, онда нису неутрални, нису изван странака, јер чим човек узме да мисли о нечем и да ствара суд свој о том, мора заузети једну страну, а онда није неутралан.

Апсолутно неутралан човек стајао би испод животиње, јер и животиње стварају суд.

Оно, што се у етичком обзиру објективно зове неутралност, то се у интелектуалном обзиру зове неспособност стварати суд, глупост, бедастоћа. Чим је човек неутранији, тим је глупавији и безкарактернији.

Него потпуне неутралности у правом смислу — нема. И најзатуканији идијот пресуђује и држи једну извесну страну па и они људи, који себи утварају, да су неутрални, да су изван странака, велики су партизани, нагињу једној извесној странци било у политичним, свакидашњим питањима, било у знаности.

Но често је неутралност само маска, да се прикрију њом голи партизански смерови, јер по неким морским појмовима, партизанство — то је највећа несрећа; само тога да није, па би текао свуда мед и млеко! Дакле, дај неутралне људе!

На пример, Миланови се џепови испразне, пропало Величанство стиже „пех“ за „пехом“, народна радикална влада не да се ни осолити ни милом ни силом, да витезу од Монте Карла напуни кесу, јер државни српски приходи имају племенитији задатак. Е, кад не ћеш — путуј! довикује хипнотер Милан.

Јест врага, али шта ћеш сада? Друге странке нема, која би могла доћи на владу и вотирати старом господару потребну своту — а да се не повреди начело уставности. Но за то је ту отрцана фраза о несрећи од партизанства: то упрошћује Србију, то упропашћује Српство свагде, треба сви да једнако мислимо, без обзира на то, што смртни људи још нису дошли до тога савршенства, да буду анђели. — Дакле дај неутралну владу! Шупљи Светомир сит је већ партизанске хране, те је приправан да као неутрлан човек послужи краљу и својој отаџбини.

Дојучерашњи ак-либерали и ак-напредњаци

ција у Будимпешти у администрацији радничког листа „Непсава“ („Глас Народа“) и у „Гутенберговој“ штампарији. Тражен је рукопис списа под насловом „Радници! Другови!“ који је пре кратког времена растурен, а у којем се позива, на свечано прослављање 1. маја, те се у том позиву нашло да има дражења против других сталежа. Конфисковано је више стотина примерака горњег списа а и неки бројеви споменутог радничког листа.

Тако ли се мисле решити најважнија питања у овој земљи?

*

Опасност кикиндском црквено-школском иметку. Престонички листови јављају, да ће ускоро доћи пред министра унутрашњих послова и просвете велика депутација римокатолика и протестаната, да захтевају, да се на њихове верозаконске и школске потребе употребе оних 1000 ланаца земље, који су за време диштрикта прешли у својину кикиндске српске православне црквено-школске општине, те да ће ту ствар сада Банфијево министарство решити. Да ће то решење по кикиндске Србе жалосно испасти, у то нема сумње, кад се помисли, како се вајни кикиндски посланик, барон Николић, брине за своје бираче.

*

Црквено-политичне реформе у Тројединци. У пештанским владајућим круговима чине се спреме, да се у Тројединци уведе грађански брак и државне матрикуле одмах, чим у Угарској све црквено-политичне реформе у живот ступе, а надају се, да ће мамелучка владина већина исте без великих тешкоћа примити и изговарати се, да се не може трпети под круном св. Стевана у том погледу разноликост, а надају се помоћи и од чивутске опозиције Франкове. У том погледу још нису са свим на чисто нити споразумни са загребачким врховима, где и то мишљење постоји, да се у тројединичком сабору донесу законске одредбе о правним односима припадника политичких општина уже Угарске у Тројединци са нарочитим погледом на грађански брак и матрикуле.

Види се дакле, да заједничка опасност прети у Тројединци свима, који гаје хришћански дух и морал.

ВЕСТИ ИЗ СРБИЈЕ.

СА СРПСКЕ СКУПШТИНЕ.

Редовни састанак држан 15. априла.

Овај је састанак само 20 мин. трајао, јер није било ништа за решавање. Сви су изгледи да ће „либерални клуб“ бити за зајам, јер се његови чланови јако боје, да ову владу а нарочито Вукашина не замени какав пунокрвни напредњак који им може „даску“ померити, пошто су њихови људи већином у државној служби. О неутралима — фармазонима — може се само то рећи, да су они увек уз владу па где прсне нека прсне. Прво је прочитан записник од прошлог састанка, а после неких мањих предлога најважнија су ова два посланичка предлога и то: један, да се измени §. 471 гр. суд. пост. а други, да се измени закон о уређењу свештеничког сталежа. За овај предлог пред скупштином рекоше да је потекао од једног попа, како би могао бити посланик бар друге скупштинске сесије, кад није имао срећу да буде и ове. После су прочитане две „честитке“ и за овим се седница закључи и друга заказа за сутра у 9 сати, када ће на дневном реду бити претрес нацрта адресе.

*

Вукашинов зајам. „Мали Журнал“ пише: Ово име биће канда кобније по српски народ, него и самога Вука Бранковића. Никада чини нам се није српски народ однеговао опаснију змију у својим недрима, него што је однеговао у лицу Вукашина Петровића. Ово више није Србин, ово није српски министар, ово је непријатељ целога Српства, који с планом ради да заједно са осталим непријатељима српским сарани и саму самосталност српскога народа. Јуче смо добили уговор о зајму Вукашина Петровића са банкарским групама. То није зајам, то је један ужасан уговор, какав Јосовац није захтевао од своје жртве, кад је са хајдуцима упадао у туђу кућу. Банке или управо Вукашин је везао Србији и ноге и руке, тако да ће за овим зајмом несигурно и пропаст следовати. Нема ту ни помена да ће и један грош доћи у српске касе, а дају се обвезе за 98 милијуна. Сва је ствар у томе што ће при овим променама облигација, да се раздели мастан бакшиш, и зато се уступају толики приходи од монопола у туђу касу. Баш право као и у Египту. И то ће да изгласају пасошлије. Страшно!

*

Одлука главног одбора либералне странке гласи: „Главни одбор народне либералне странке, једини пуноважни и законити представник њен, признавајући поново и једнодушно сву умесност одлуци од 28. марта, којом је отказано учешће либералне странке у изборима, а у осећању потребе и интереса нераздвојности и моралног угледа странке, одлучио је следеће: I. Сви либерали, који се сад налазе у скупштини дужни су за три дана од дана публикације ове одлуке, напустити своје положаје посланичке и вратити се странци својој. II. Ко одкаже важност овом решењу, тим самим престаје бити чланом странке, разрешава се од свију права према странци, а странка од свију обзира према њему.

*

Одговор либералних посланика главном одбору. На онај позив главног одбора либералне странке, да либерални посланици или полже своје мандате или да иступе из странке, одазвао се једино Тома Јовановић и он је данас упутио народној скупштини акт, којим услед „трговачких“ послова и смрти у кући јавља да не може више бити посланик. Остали либерални посланици заједно су били на аудијенцији код краља и изјавили, да они сматрају за своју дужност да буду „народни посланици“, како би тиме што више послужили на корист својој отаџбини. Дознајемо да је овом приликом овим посланицима наглашено, да ако се странка окане својих главешина као Ристића, Рибарца, Величковића и Живановића — онда неће дуго проћи и либерална странка може доћи на управу земаљску, а донде никако.

*

Либерална опозиција. Како изгледају либерални мамелуци у скупштини, довољно је само кад кажемо, да се Христићева влада на њих много више узда него и на саме напредњаке. Већ смо јавили да напредњаци нису задовољни са уговором о новом зајму и да се спремају да гласају против зајма, али либерали као један човек и не разбирајући за услове зајма сложили се одмах да гласају за зајам. И ти људи сели на крајњу левицу и они назвали себе опозицијом!

*

Напредњаци против новог зајма. „Виделo“ је донело значајан чланак против Вукашиновог уговора. Напредњачки посланици већ су добили паролу да гласају против овог уговора и сва је прилика, да ће се ова скупштина распрштати не свршив ништа. Било би и право. Сад су господа пронашли нов барут, да задрже посланике уза се. Они су пустили преко страних листова глас, како ће краљица Наталија доћи у Србију и како ће одмах по свршетку ове сесије чисти напредњаци саставити кабинет. Ово је међутим за то изнето, да би напредњаци изгласали зајам, јер треба људима паре. Чим се сврши гласање, напредњаци ће исто тако бити непотребни као и остале ове партије, јер чича-Никола и остали неутралци за сад су најзгодније личности да управљају Србијом, пошто они раде механички, као кад се навије машина. Ово су напредњаци осетили и по свој прилици да ће настати раздор у врховима управе. Не прима се дакле фарба.

*

Скупштинска адреса је готова и примљена и у напредњачком и у либералном клубу. О њој, како се вели, не ће бити никакве дебате. Она је просто парафраза престоне беседе. Истиче се узрок, за што је укинут устав од 1888. год. Да би стање у земљи могло доћи у ред и да се финансије Србијине поправе, потребно је да се стане на пут честим променама. Адреса је једна, нема одвојеног мишљења.

*

Из дипломације. Има више од неколико месеци, како се и преко страних и наших листова труби, да је Персијани, руски посланик, због слабости дао оставку. Сад се поново са неком сигурношћу јавља, а међ тим у Србији нема новога посланика. Нама се чини да у овим гласовима има неке уједурме и да је некима много за тим стало, да дође други човек. Да ли ће се сад обистинити ови гласови видећемо ускоро.

Поглед по свету.

— **Угарски сабор.** У понедељак држана је кратка седница у угарском сабору на којој је било речи и о последњем избору у Њитри у толико што је председник јавио, да је у Њитри изабран Јанић; затим је известилац финанцијалног одбора изнео одборско мишљење о подизању зајма за Босну и Херцеговину у износу од 12 милиона форината и после неких мање важних предмета јавио је председник, да у уторак не ће бити седнице, и изнео је дневни ред за седницу од среде, по коме ће на тој седници давати министри одговоре на питања која су им управљена. Међу којима ће бити и одговор посланику Холо у ствари изборног права Фрање Кошута! Дакле сада кад је овај већ и посланик, добиће одговор може ли бити бирач! Да красна реда!

— **Женидба престолонаследника Фрање Фердинанда.** Неке бечке новине доносе вест, да се у бечким круговима ради на томе, да престолонаследник Фрања Фердинанд узме најстарију кћер шпањолске краљице-регенткиње принцесу Мерцедес. Исте новине додају да је ово био план још покојног кр. херцега Албрехта. Истина, ова вест треба још свакако да се потврди и са друге меродавније стране.

— **Раднички покрети у Будимпешти.** Приближује се први мај и радници се живо спремају да ту своју светковину прославе, и да том приликом израве своје жеље. У Будимпешти је у тој ствари држано сад у недељу седам радничких зборова. Од којих је један опћи свију радника који је и најпосећенији био. Први говорник позвао је све раднике да првога маја не раде, него да оставе творнице, те сви заједно где ван вароши тихо прославе овај раднички свечаник. Други говорник је био већ оштрији, указивао је на беду угарских радника и њихових породица, те је позивао своје другове да слложно раде да извојују слободу радника у Угарској, какву је имају радници у Белгији. Када је полицајни повереник позвао председника збора, да говорника упути да се држи ствари, а овај то не учини, повереник силом збор распусти. Други зборови су у миру текли.

— **Хајка на Стојилова.** Бугарски опозицијони листови дигли су читаву хајку на Стојилова, нападајући га најжешће због трговачког уговора, који је склопио са Аустро-Угарском и веле, да је такав уговор просто издајство Бугарске и да вређа суверенитет државни. Напослетку изјављују ти листови, да се они тврдо надају да такав уговор народно собрање никако не може и не ће ратификирати.

— **Мир у Симоносеки.** Руско држање спрам мира међу Кином и Јапаном не иде никако у рачун енглеској, талијанској па ни аустријској штампи. Тако „Преса“ говорећи о овој ствари вели, да је ратоборно држање руске штампе прост маневер да би се поплашио Јапан. „Преса“ је израчунала и вели, ма да се руски министар војни ђенерал Вановски доста давно почео спремати, ипак Русија није у стању сада изнети на бојно поље у Азији више од равно — 15,000 војске, па радосно кличе а шта је то спрам 150,000 јапанских војника, који су на победу научени! Од кад је склопљен тројни савез, вели „Преса“ Русија је сву пажњу обратила на Балкан и само вукла војску на границе Аустро-Угарске и Немачке. Даље износи све слабости руске војске у Азији па храбри Јапанце, да се не боје руске претње. Лепи су то и мудри савети, но дали су добри и истинити моћи ће сам

излазе из своје рођене странке и ступају у неутрални кабинет, и први им је посао свима, да даду пакрачки декрет сваком чиновнику радикалу, јер то су партизани, а либерали и напредњаци нису.

Према горе изложеном, њима као неутралним људима са свим би све једно било: је ли неко радикал, либерал или напредњак, је ли ваљан или није, јер они су неутрални према свему. Но зар се може и замислити, да ће н. пр. један Вукашин Петровић, који иште главе свију радикалних првака, бити неутралац? И ако је дао изјаву да иступа из напредњачке странке? Па тек Андра Ђорђевић.

А онда стари каплар Никола неутралан! Она чуда и покори, што их је увек чинио с радикалима, кад-год је био на влади, па и сада што чини, јасан су доказ његове неутралности.

Кад је говор о неутралности, обично се ту мисли на политику, но то се касније прошири на све, па с тога треба му заблуду из корена таманити. Врло добро каже Шопенхауер: „Често се чује говорити, да треба истину и онде истраживати, где се никаква корист од ње не види, јер корист може и посредно да дође, из народа, кад јој се човек и не нада. Исто тако треба настојати, да се свака заблуда открије и у корену угуши па макар се од ње и невидила непосредна штета; и она може да дође кад јој се човек не нада, јер свака заблуда носи у себи отров. Нешкодљивих, поштовања достојних или пак светих заблуда — нема!“

Неутралан дакле бити, па макар само у политичком погледу или верском, врло је шкодљиво, јер води у заблуде. Разумети је с тога, што је велики законодавац грчки Солон у својим законима одредио казне за оне, који би били неутрални, изван странака.

Успоставити разлику између појма непартајичности и неутралности врло се лепо може на држању атејиста. Они су скроз непартајични, јер теже за тим, да и они, а и деца њихова стеку темељно знање о свима верама. Неутрални на против никако нису, јер се енергично одупиру начину, како се сада учи наука вере у школи, на име са свим једнострано, наука неке извесне конфесије.

Кад би они били неутрални, њима би са свим све једно било, како се наука о вери предаје, они не би имали ништа против тога, да се наука о вери на даље предаје као и до сада, т. ј. и они би се ставили на становиште неке извесне конфесије, а онда не би били неутрални, него би заузели једну страну.

Треба дакле тачно разликовати појмове непартајичности и неутралности, јер су њихове последице скроз различите: непартајичност води истини и правичности, а неутралност неистини и неправди. С тога карактеран човек, који је кадар пресуђивати, не ће никада бити неутралан, него ће признати оно, што је истинито и добро и тежиће још, да то прошири, а оно, што је неваљало и погрешно, искорењиваће и безобзирце гонити.

Неутралан човек, то је интелектуална и етичка наказа, јер он не признаје добро — добрим, рђаво — рђавим, истинито — истинитим, лажно — лажним. Свако дакле треба да буде непартајичан, а неутралан не сме бити нико.

Ако се непартајичном човеку неки назори не свиђају, он их не ће једноставно одбацити за то, што му се не свиђају, него ће сваки назор, па био он и најекстремнији, узети у обзир и свестрано га испитати, еда ли ипак нешто добра има у њему. Н. пр. неко политично или социјално начело не свиђа се њему, но он ће се ипак дуго позабавити с њим, удубити се у суштину његову, гледа ће да пређе све предрасуде, које се свакога човека прилепе, било услед васпитања, било услед извесних околности, у којима живи, па тек после свестраног проучавања донеће свој суд, у којем ће тај назор или то начело усвојити или одбацити, или ће пак неке тачке његове усвојити јер су добре, а неке опет одбацити. Ни пошто га пак не ће безувјетно, једноставно одбацити само за то, што је нека друга — рецимо — политичка странка то начело уписала на своју заставу.

Са свим другачије је те код човека неутрална. Он је равнодушан према истини и неистини, према правди и неправди, па и не обичаје дуго размишљати — ако је у опће у стању — него је судом са свим брзо готов. Он је н. пр. чуо приповедати од паметних људи, да је социјализам врло опасна ствар, социјалисте да су страшно опасни и неваљали људи. Њихово је начело, да униште морал, породицу, да деле приватну имовину, да разоре државу, цркву па и самога Бога да скину с неба, — једном речи све да разоре, што су људски умови од постанка света створили, све тумбе да окрену. И дабогме свет је задатак државне власти и сваког човека ту напаст у клици угушити.

Чуо је он онда, да је радикализам рођени брат социјализму, да је крв од крви, кост од кости његове. Он наравно не налази потребним тек мислити о том, јер он није ни позван за то, има други људи, који то чине, а заслуга је његова већ што је ту упамтио.

Дакле треба сузбијати опасну струју, тај радикализам, треба се одупрети свом снагом и свим срествима против сваког покрета и рада радикала, јер ти људи, који исповедају тако опасно, тако лудо начело, нису кадри ништа корисно, ништа паметно смислити, а још мање урадити. С тога одмах треба уништити сваки појав.

Рецимо нека установа, коју је сав народ подигао, да му јача свест, да шири славу његову, да му износи светле примере из историје, да уздиже карактере, а жигоше и шиба кукавице и несретнике, „народно мезимче“ — ударило је странпутицом, не врши своје мисије како треба, не врши улоге, коју му је сам народ наменио. Неколико људи, чланова нашега мезимчета, иначе врсних чланова — узурпирали себи искључиво право на ту опћу народну установу, раде како хоће, и ко није њихов, тај нема ту места.

Или н. пр. једно књижевно друштво, рецимо „Матица“, најстарија међу својим словенским сестрама, па да је среће, да је и најнапреднија, — никако не врши своје дужности како треба. Немар и нерад и неред у цвету су

Јапан искусити, ако се полакоми на овај мамац и поузда у „слабост“ Русијину.

— Енглеска у Америци. У америчкој републици Никарагва појавили се немири што је Енглеска употребила на своју корист, и својом флотом посела пристаниште вароши Коринто, те на њега истакла своју заставу. Сједињене америчке државе сматрају ово мешање Енглеске као повреду независности Никарагве те ће се и оне у ову ствар уплести.

— Енглеска и Јапан. Енглеска се врло заузела за Јапан, а са собом повукла и Италију. Из Париза јављају да је узрок овоме енглеском заузимању за Јапан уз остале и тај, што је међу Енглеском и Јапаном начињен тајни уговор, по коме би Јапан, када би добио од Кане све што је у миру у Симоносеки углављено мало доцније уступио Енглеској острва Пекадорес.

УЗРОЦИ ПРОПАДАЊУ СРБА ТРГОВАЦА.

Будимпешта, 12. априла.

Читајући у цењ. „Застави“ чланке о узроцима пропадању Срба трговаца, вољан сам и ја слабим својим знањем и снагом да допуним мишљења досадашњих писаца, не у намери, да тобож своје назоре неком наметнем, но из чисте побуде, да расветлим много важнија питања трговачког живота, док се не нађе ко позванији, да у овом тешком добу ову тему потпуно стручњачки развије, те тиме удари нов темељ српском трговачком животу, који би био од велике користи по бољитак нашег трговачког света и у опште по васколико Српство.

Ми, Срби трговци, немамо до данас никакве заједнице у настави и вежбању за напредовање, као други народи, који су већ давно основали стручне школе за вежбање у опширној трговачкој науци, а без које не може данас нико постојати, јер трговини, па ма и најмањој, нужно је стручно знање.

У другом пак реду, Срби трговци не воде нарочиту бригу, како им се младеж спрема за свој позив и не изискују скоро никаква друга знања од својих помоћника, осим да има лепушкасто лице и да зна муштерији пуна кола разговора да натовари, наравно у тој сврси, да што боље муштерији еспап о врат обеси.

Трговац не пита даље, шта његов помоћник још зна, или не зна, и какву спрему за своју будућност набавља, но само експлоатише млађану снагу неразвијеног младића, а овај сиромах задовољан је, што има корицу хлеба од свога рада, па и не помишља млађан, какве га строге дужности у животу чекају.

„Младост — лудост“, веле, та брзо прође и наједаред наступи озбиљно време, кад треба самостално рад отпочети. А шта може такав један неспремљен млад трговац озбиљно и да отпочне? Ако је уз то још и сиромах, као што с мало изузетака и јесте, тај не зна честито ни како му је име, јер се нашао у оном положају, у којем до сада никад није био, т. ј. као помоћник није имао прилике у животу, да сазна у првом реду све оне тешкоће, које при отварању сопствене трговине у један мах на њега навале. Колико је таквих младих трговаца одмах у првом почетку тај недостатак са собом донело, то је довољан одговор онај број истих, који данас међу нама Србима ван изгбуљене егзистенције живе.

Шта пак раде други народи, да могу напредовати у свом трговачком животу?

Ту су вам школе и училa, ту је пожртвовање богатих људи, ту су течајеви, предавања, ту су удружења младежи, која у заједници највеће сврхе постизава.

Кад тако знањем и науком снабдевени млади људи ступе на позорницу јавног живота, такви су онда у стању, да се у најразноврснијим приликама одмах разазнају, а тиме одма крче себи пута у новом трговачком положају и напредак осигуравају.

А шта наш Србин почетник ради? Он је вољан да свашта подузме, али ретко кад постигне жељену сврху. Тај млад човек није имао прилике да самостално ради, да се креће у стручним друштвима, да води књиге, да кореспондира и калкулира, и још стотину других важних предмета да обавља. А за што? За то, што није од куће нужно знање собом понео, и то из два узрока, прво: ако је син имућнијих родитеља, те се није за више науке спремати могао, него је заостао као лош ђак, он је онда на трговину силом приморан, да може друштвен положај касније заузети. Тај се лаћа трговине, ма да ни појма о њој нема.

А шта бива с онима, који само кроз трговину пројурише, а за своју будућност ништа не заштедише? На то није потребан одговор.

Други пак даровити и честити млади људи, као сиромаси одају се наукама и сиротују, само да се напоје знањем и учењем; таки не улазе у трговине, него се баце на науке и један главни део српске научне интелигенције је из таке сиротиње постало и сачињава данас отмено српско друштво. А сиромах трговачки помоћник, тај дура за хлеб насушни и нема среће, да може шта више научити, како би и он могао своје огњиште да оснује, али тај јадник пати и муке трпи и редовно подлеже у борби за живот и опстанак.

Ово су само у крупно изнешени недостаци, који важе за општи напредак Србина трговца, а појединости не могу се набројати, а да се ова тема свестрано исцрпи. И желео бих да што више оваких расправа уђе у редове цењене „Заставе“ како би се може бити нашем млађем нараштају користити могло, те тако и ми Срби трговци ону висину достигнемо, на којој се други народи од више столећа налазе. Нарочито потмладку трговине желео бих да ова питања својски пригрли и у изучавању трговачко — стручног знања своју радиност развијају, јер школа, наука, читање, рачунање, ником не шкоди, на против доноси користи.

Миљко.

Српским занатлијама Троједне Краљевине

Браћо и другови!

Привредни живаљ у опште, а занатлиски на посе мучне данас проживљује дане.

Немање рада; оскудица у новцу; неродне године; данас су ловинка на основу које привредни живаљ у опште — а занатлијски на посе, не сме седети скрштених руку. Занатлија треба, мора и позван је — да ту невољу, да ту ловинку замени са неком бољом, савременијом, која ће донети свима боље, лепше и сретније дане, ако не у садашњости, а оно у будућности; ако не непосредно нама, а оно нашем нараштају, за чију смо будућност позвани сви да радимо, за чију срећу, за чији напредак, не сме за нас бити речи: не може се; нема се с чим; не знамо како ћемо Са нерада и нехата нашег, ми данас јадикујемо, а шта ће тек бити са нашим млађим, а ако ми у невољи и даље останемо овако пасивни као до сад?

Та страшна слика наше садашњости још страшнија слика будућности наших млађих, покренула је занатлије митровачке, да се озбиљно поразмисле, како за свој садашњи положај; тако и за будућност својих млађих. Резултат тога размишљања, био је тај, да је у Митровици образовано „Српско занатлиско удружење“; коме је циљ: узајамна помоћ у болести и смрти; подпора чланова у случају неспособности за рад; подпора удовицама и сирочадима умрлих чланова занатлија; стварање прерађивачких задруга: новчана помоћ у позајмици са малим каматним стопама; и умно образовање чланова — занатлија и њихових породица.

Правилима „Српског занатлијског удружења“; дата је могућност свима занатлијама у опште, да се организују по својим местима; (без да и један минут утроше времена, око састава правила), онако — како њихове месне прилике захтевале буду, а сагласно с правилима овог удружења. Удружење може бити, кад се са циљу правила „Српског занатлиског удружења“ у Митровици, сложе најмање 12 чланова, онда је то удружење које стоји у савезу са удружењем митровачким, ради и обавља послове у своме месту онако — како његове местне прилике захтевају.

Покрету занатлија у Митровици, одазвале су се занатлије у Сремским Карловцима и у Руми. Њихов одзив то је за нас двојаки доказ, прво: да смо погодили пут којим треба ићи; друго: да је циљ, коју смо нашим правилима истакли, племенита и узвишена да је управо то почетак рада, за лепше дане српског занатлије, за срећнију будућност занатлиског подмладка — нараштаја.

Али, „шта је зрно песка у мору — шта ли је сламка међу вихорима“ — исто тако, одзив карловачких и румских занатлија није ништа друго, до само сигнал осталој браћи занатлијама, да пођу њиховим трагом, да ударе њиховом ставом, да покрену удружења, да се побрину, и што пре образују удружења, на основу правила „Српског занатлијског удружења“ у Митровици. Останели се само у Митровици, Руми и Карловцима, то ће бити страшна слика занатлијског нехата, немара и нерада; то ће бити још страшнија слика будућност наших млађих; то ће најзад бити један доказ више, како смо имали, а не знали, како смо ми изгубили, а наши млађи на својој кожи познали. Занатлије хоћете ли ви то?...

* * *

„Време је новац“ Сваки тренутак у залуд пропуштен, троши снагу односи време, а с временом и новац време неће да чека, оно одлази, а с њим и ми. Млађи остају, да даљим поколењима причају наша дела, ако смо их имали. Шта ћемо нашим млађим ми оставити? имамо ли права што од њих тражити, да учине за себе, за њихомлађе кад ми сами за њих ништа нисмо учинили?... Шта ће историја, тај неумитји судија рећи за нас, а шта наши млађи, кад погледају на наш нерад, на нашу поцепаност, на нашу свађу, на наше јаде? Јест, шта ће они рећи, кад угледају шта смо све могли учинити за њих, за њихову будућност, а ми нисмо ништа учинили?...

Прођимо се залудне препирке, свађе и зађевица. Време у коме живимо — озбиљно је. Оно тражи озбиљна рада, озбиљних посленика. Ступимо сви у заједницу у једно коло, које се зове „Српско занатлијско удружење.“ Из тога кола, порадимо сви заједнички на бољој срећи привредног живља. Запнимо колико нас год има, да личне страсти и мржње угушимо, па у братском загрљају, потражимо сложно и заједнички лека, нашем злом садањем стању и порадимо самим тим, на бољој срећи за наш подмладак.

У нади, да наш глас не ће остати глас вапијућег у пустињи, сматрамо за дужност да браћу занатлије опоменемо на ону славну изреку, још славнијег песника српског: „Прегаоцу Бог даје махове“

У то име, нека је браћи занатлијама сретан рад, са жељом, да се као савезници видимо други дан духова на првој скупштини „Српског занатлијског удружења у Митровици“.

У срм. Митровици, на Св. Василија епископа.

Председник управ. одбора „Српског занат. удружења: Бранко Веселиновић. Подпредседник: Г. Миловановић. Пословође: Сава Видаковић; Љуба Младеновић. Председник надзорног одбора: Милутин Савић. Благајник: Т. Ј. Стојановић. — Чланови управ. одбора: Арон Мединац, Глиша Говорчиновић, Пера Јосимовић, Стојан Негован, Спаса Рајковић, Наца Крестић, Сава Главашки, Лаза Стајић, Илија Кремановић, Сава Којић. — Чланови надзор. одбора: Никола Петровић, Никола Радосављевић, Коста Ристивојевић, Глиша Јанковић, и Владислав Стојановић.

СРПСКИ НАРОДЕ!

Тешки вапај и јаук преко стотине бескућних и безхљебних породица, које је грозна поплава 8. априла ево већ и по трећи пут душмански у тешку беду и невољу сурвала, — нагнаше нас, да у име њихово апелујемо на српско срце, које је по стотину пута своје милосрђе посведочило, да и нашим невољним виловчанима и са најмањим даром десницу пружи; мали дарак, али велика задужбина, брза помоћ је двострука помоћ!

Србе брате и Српкиње селе! Нема тежег тренутка, но када дете од мајке хлеба иште, а мајка нема да му пружи, кад мајка огњишта нема, а баба ни куће ни кућишта, пошто му је вода све однела, да му никада не врати. Нису то палате биле, али сиромашку је његов закутак милији био, но богатом палата, није лакше гледати бабу, кад сузним очима децу своју теши, да је баба горд на име, језик, веру и народност своју, али црна невоља претвори га у кукавицу, да... али не, срамота је красти, али молити није — па ако још има доброг срца и дарежљиве руке, уздамо се, да не ће тврђе од камена бити, а рука круђа од дрвета, но ће и најмању припомоћ пружити, за који ћемо дарак, по стотину пута рећи, бог да прости, и о томе свету на видику рећи: ко је добра срца био, те од срца сузу пустио.

Припомоћ нек се шаље потписаном председнику одбора.

У Вилову (посл. пошта Кић) 12. априла 1895. Милан Радивојевић, председник одбора за купљење прилога. Јован Јаконић, перовођа. Одборници: Светислав Бозика, Аца Галић, Риста Добрић.

Молимо српске листове, да ово прештампају.

Вести из места и са стране.

Племенит поклон. Народна банка у Београду поред предатих прилога што су од појединих службеника њених прикупљени, — изволела је послати одбору још 100 динара из своје касе, те да се на пострадале од поплаве Војвођане употребе. На овом узоритом и племенитом дару, одбор за прикупљање прилога у име своје и страдалника, и овим путем узјављује народној банци, особиту и топлу благодарност.

Неуморност државних одветника. Државни одветници у Угарској баш хоће да покажу своју вредноћу, дижући тужбу за тужбом против немирних и бунтовничких агитатора, јер како нам јављају из Колошвара, државни одветник оптужио је сада пет университетлија Румана због дражења, јер су још лањске године док су у гимназији били имали друштво, коме је била сврха — као што одветник вели — да подражује народносне агитације и буни против Мађара. Е баш евала тако вредним и неуморним званичницима.

Галерија слика српских уметника. Као што из поузданог извора дознајемо, — пише „Б—т,“— ради се сада на томе, да се у карловачкој патријаршији, као средишту наше митрополије, оснује галерија слика српских уметника, која би у данашњим тешким приликама такођер припомогла очувању наше народне свести, а и омладини нашој, који према сликарској уметности воље и дара има, омогућити, да се у најближој околини својој на чисто народном врелу напајати може. У ту сврху већ су позвата два наша најбоља и страном свету позната вештака, на име Паја Јовановић, син нашега града, уметник светскога гласа, који је Српство и страном свету и у својим многобројним вештачкпм радовима приказао и прославио; и скромни али такође признати уметник Урош Предић, који поред својих вештачких радава има ту заслугу, да је православном црквеном сликарству сасма нов темељ положио и нову епоху у српском сликарству ове врсте засновао — да приложе какве радове. Радови ова два вештака достојно ће се наградити. Слике, које ће бити својина патријаршије, биће из историје нашега народа, а изражена је жеља, да за сада представљају „Сеобу Срба“ у ове пределе под патријархом Арсенијем Чарнојевићем, „Сабор од 48. год. — Дакле, оне ће бити богате како у типовима, тако и у костимима, приборима, оружју и свему што нас каратерише. — Као што дознајемо, Павле Јовановића решио је прими те се тога дела, и вољан је својом вештом

своме, и свакоме затворена врата у њу, ко није плаве крви, ко није рода патрицијског или бар поклоник његов.

И сад се нађе човек широког погледа, човек велика духа, бистра ума, несебичног, најчистијег родољуба, човек, који је све своје силе, сву своју силну спрему намењио служби свога народа, човек који немилице шиба неваљалштину сваке врсте, — он се усуди указати простом на те жалосне појаве у тим двома нашим просветним установа, он је с године на годину говорио и доказивао, да треба реорганизирати те наше просветне установе.

Но лепо каже немац: Wen ein grosser Geist auftritt, erkennt man das schon daran, das sich alle kleine Geister gegen ihn verbinden.

Људима, који нису способни да мисле својом главом и да стварају свој суд о нечем, довољно је било знати, да је тај човек приста-ша, управо творац нове струје у нашем народу, која хоће живља рада на сваком пољу, која неће да устукне ни пред једним силником у борби за народна права, која хоће преображај, радикалан и сваки трулеж да из корена исчупа; довољно је било знати, да тај човек исповеда радикална начела, а пошто је радикализам рођени брат социјализму, оном страшном социјализму, који све хоће да обори и уништи, а ништа паметно да створи, дакле за то није ни то патно ни корисно, што тај човак хоће. Он просто хоће да уништи и позориште и „Матицу“ и све. Света је дужност дакле сваког свесног Србина енергично устати против тога, — али би смртан грех био мислити мало о том, него само треба пазити на опробане родољубе па што они рекну — тако је, амин!

А шта је после било? Мало по мало и сами увидеше, да онако не ваља, да треба оправка, и лепо све једно по једно усвајају, што је Јаша предлагао.

Кад је раскрај Милан укинуо устав од 1888. уништио све оне корисне установе, што су на темељу тога устава отворене. Србија бачена за четврт столећа у натраг, — либерали србијански су одобравали тај чин, а само за то, да покажу како све те установе не ваљају једино с тога, јер су их радикали створили. Од куда пак они да могу штогод пеметно и корисно створити?

А сад, кад се та анархија и њима свети? Сад наравно и они кукају за тим виде сву несрећу за Србију од тога траже помоћи — да се то одстрани, и са свим су изгубили главу, поцепаше се.

Како се то зове код озбиљних људи?

Човек дакле, који мисли, који је у стању мислити, не може, не сме и неће бити неутралан, нити ће слепо веровати, што други кажу, па ма ко био, него ће о свему размишљати и сам свој суд створити, јер — како су златне речи Панчићеве: —

„Нема грђег непријатеља душевном карактеру човечјег рода, него догматична сервилност или слепо веровање у оно, што је ко други рекао“. по немачком израдио: С—С.

руком и кичицом израдити слику „Сеоба Срба“; а надамо се да ће и Урош предић такођер радо и вољно се одазвати, да слика сабор од 48. год. Народ српски ће им заиста захвалан бити.

† **Др. Александер пл. Рогулић**, адвокат, члан, сремске жупанијске скупштине и жуп. управног одбора, члан „Матице српске“ и „Српске књижевне задруге,“ оснивач „Српске добровољне задруге“ у Вуковару приминуо је 15. априла, о. г. у 57 години.

† **Марија Вишошевић.** Из Петриње нам пишу: Дне 12. ов. м. умрла је госпођа Марија Вишошевић у 83 години. Покојница је оставила овдашњој српској цркви поклон од 2000 форината и сјетила се и цркве св. Ђурђе у Брђани којој је оставила 300 форината. Пре 6 недеља даровала је овд. цркви небо у вредности од 1600 форината. Своме роду оставила је повећу своту новца. Лака јој прна земља и вечан помен.

Велика несрећа на источном каналу. У прошлу суботу десила се велика несрећа на источном каналу. Код места Епинал провалила је вода насип изненада и свом жестином јурнула у исту околину. Вода је тако изненада јурнула да јој се нико није могао склонити, а јачина јој толико огромна беше, да је дрвеће из земље кидала и по читаве редове кућа рушила, а у најкраће време била је вода у читавом пределу два метра висока. Слика је грозна, људска и животињска тела пливају по води измешана са разним покућанством. До сада је нађено 80 људских лешина, а биће их много више, од 500. Штета је огромна и изнеће на 50 милиона форината. Никако се не може да протумачи од куда ова несрећа, јер је насип био потпуно јак и недавно прегледан. Овај грдни насип рађен је од 1879. до 1884. године, а 1888. је поново цео поправљен. Дугачак је био 500 метара, а у ширину и у висину по 20 метара. Ова несрећа је потресла читаву Француску.

Чувајте очи своје децо. Чувени немачки лекар Л. Вебстер Фокс издао је оваке прописе о неговању дечијих очију: 1. Не допуштајте да допире светлост детету до очију кад спава. 2. Не допуштајте деци да очи држе дуго управљене у један исти предмет. 3. Не допуштајте им да дуго уче поред вештачке светлости. 4. Не допуштајте им да читају књиге са ситним словима. 5. Не допуштајте им да читају путујући у железници. 6. Не приписујте главобољу по неки пут слабом варењу, више пута очи могу томе бити узрок. 7. Не допуштајте никад да вам какви торбари преписују за децу наочаре. 8. Деца треба да се крећу по пољу, а нарочито ако је могућно, по зеленим ливадама и шумама, јер зеленило свежи и јача вид. 9. Деца, која почну учити у десетој години надмашиће децу, која почну у шестој.

Погоршења у државном затвору. Угарска се влада брине, да онима, којима одузме слободу учини и неиздржљивим затвор. Ред у државном затвору све је строжији и строжији. До сада је био обичај да они државви заточеници, који не ће да се хране заточеничком храном добијају по 80 новч. Сада је министар правде издао наредбу, да онај, ко не ће државног коста, не може добити оних 80 новч., него се мора или са свим о свом трошку хранити или добијати кост као и други заточеници, нешто бољи од оног из болнице. Мисле ли они да ће тиме кога заплашити? Варају се, јер што горе, то тим — боље. Притиснуто јаче — све на више скаче.

Убиство због љубави. У прошлу недељу десио се овај крвав догађај у Будимпешти. Неки млад кочијаш убио је своју љубавницу, а за тим је и па себе пукао. Обоје су остали одмах мртви. Узрок убиству био је тај, што је љубавница претила кочијашу, да ће га оставити и да ће се вратити своме првом љубавнику. Несретни кочијаш је тај дан лепо разговарао са њом, те су за време ручка добро се напили и он и она, па су легли да се одморе. Држи се, да ју је он у спавању изненада убио, па онда и самога себе.

Индијанца је тешко припитомити. Како је тешко Ивдијанцу научити обичаје цивилизованог белог човека, најбоље сведочи следећи догађај: Један Индијанац волео је беле људе и хтео је и он као цивилизовани људи да живи. Саградио је себи три собе и једну кухињу и преселио се из шуме у ново пребивалиште. Сиромах Индијанац није никад пре несрећних часова поднео, као сад у новом стану. Легао би свако вече редовно, али безбројне ноћи лежао је у постељи, а није ни ока склопио. Његова жена такођер не могаше спавати, а и деца ваљаху се немирно по новој постељи. Једном жена његова, сита тог модерног кревета, дигне се те леже на тле, на голи под и слатко заспи. Сад је могао и сиромах Индијанац извући се из куће, а да га не виде, јер није хтео да се покаже слаб, држећи: кад се једном саградила кућа, ваља и живети у њој. Полагано дакле, да не пробуди жену, изиђе и легне под једно дрво на траву и ту први пут после дугог времена тврдо заспи. Слатко је спавао и добро се одморио. Кад се пробуди, препадне се, јер је био већ дан, а он је желео да буде опет у постељи, пре него што се његови пробуде, т. ј. да не опазе, да ни он не може да спава у цивилизованом кревету, јер га је вазда хвалио и престављао као једини прави и паметни проналазак за одмор. Крене се дакле брзо опет кући, али одма опази, да му није потреба крити своје ноћашње преноћиште. Са крова куће висила је једна нога, у којој је познао, да је то део живота његове супруге. Она није могла ни на поду дуго спавати, те је побегла па кров, кад је опазила, да јој мужа нема. Децу је затекао, где на трави под отвореним небом спавају, оставивши кућу мишевима на расположење.

„Недан“. У чивутском свету тако се зове једна новчана (а каква би друга и била код Чивута) ствар, која је при склапању бракова много важнија од благослова рабинерова, а то је оно што код нас зову женин мираз. Једном Чивуту распламти се у срцу љубав и заборави на недан те испроси неку сироту чивуткињицу и углаве већ и дан сватова. Но када се од прве љубавне жари Чива мало охладио одмах се сети на „недан“ те пошто му је тешко било, да сам одкаже свадбу позове своје родитеље, као старије и у кшефту искусније да они то сврше. И родитељи заиста одказаше девојци, јер нема „недан“-а. Сиротој девојци тако се ово па жао дало, те кад није никако могла да ублажи тврдо срце родитеља његових, испије на њихове очи отров.

Рођен-дан ослободиоца сједињених држава. 22. фебруара о. год. славили су Американци рођен-дан свога оца-ослободиоца Ђорђа Вашингтона. Као обично сваке, тако и ове године све трговине биле су затворене, а државна стража парадирала је у почаст свога првога председника. Ђорђе Вашингтон родио се 22. фебруара 1873. год. Он је син врло сиромашних родитеља, да се једва школовао; но највише је тежио за оружјем. У време устанка против Британије, он је имао највише уплива у целој оној околини, па је и први био, који је почео купити војску за слободу.

150 хиљада франака за посвету. Алфонз Доде написао је нов роман под именом „Pefite parole“ и као што се тврди, један славољубиви Шпањолац обећао је Доде-у 150.000 франака награде, ако њему посвети ово своје најновије дело. Заиста лепа награда, но из славољубља може човек свашта да учини. Хоће ли Доде и посветити свој нови роман славољубивоме Шпањолцу, или је овај глас пуштен у свет тек мало веће славе ради, видеће се.

Трговина.

Нови Сад, 18. априла. Пшеница прве каквоће 7 фор. — н. Пшеница средња 6 фор. 80—90 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50—60 новч. Наполица 6 фор. — нов. Јечам 6 фор. 20—30 н. Зоб 6 фор. 60—70 нов. Кукуруз у зрну 6 ф. 60—70 н., Маст 48 фор. Сланина сува 50 фор., дебела паљена 52 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	41 н.
„ средњи . . .	39 н.
„ лаки	37 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	10—18 ф. по комаду.
Јагњци .	5—12 ф. по пару.
Овци . .	—— ф. „

Стање воде под Новим Садом.

17. априла било је 5·08 мет. а 18. априла је било 4·97 мет.

*

Течај златног и сребрног новца
на будимпештанској берзи
18. (30.) априла.

Дукати — — — — — —	5 ф. 75 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 68 н.
Угарска златна рента — — —	123 ф. 25 н.
Аустријска златна рента — —	123 ф. 75 н.
Угарска крунска рента — —	99 ф. 30 н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	59 ф. 65 н.

Најновије вести.

Са скупштине. Скупштина је поднела краљу своју адресу, у којој одобрава укидање устава пошто је „њиме слобода злоупотребљавана и закони гажени“ и т. д. једном речи скупштина је у својој адреси примила све на знање, што јој је краљ у престоној беседи рекао о своме раду и својим намерама. — Оних тридесет либерала који су одбили позив странке да се одрекну мандата склопиће, као што се говори, нову странку под вођством Авакумовићеним, а надају се да ће се њима и Белимарковић придружити.

Стамбулов ослобођен од оптужбе. Одбор који је требао да спреми оптужбу против Стамбулова, као што јављају горње новине, разрешен је.

✝

Наш никад непрежаљени супруг и отац

ПЕТАР СПАСОЈЕВИЋ

ВЕЛЕПОСЕДНИК.

упокојио се у 60 години живота на дан 4. (16.) априла ноћу у $^1/_2$12 сати а сахрањен 6. (18.) априла ов. год.

Захваљујемо свој господи из места и околине па саучешћу и пратњи, а особито нека је хвала свештенику голубиначком г. Дамјану Прерадовићу и капелану земунском г. Протићу који су ову тужну свечаност својом присутношћу увеличали.

У Бановци Стари 15. (27.) априла 1895.

Ожалошћена породица:

Софија Спасојевић супруга. **Ђока и Коста Спасојевић** синови.

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

На основу закључка скупштине од 27. октобра прошле године број 27. и одобрења пречасне епарх. конзисторије бачке од 20. марта т. г. бр. 397./119. намерава туријска црквено-школска општина своју св. цркву, како с поља тако и изнутра оправљати као:

1. Позлатити и чистити иконостас и св. иконе;
2. Бојадисати-марморирати целу упутрашњост цркве;
3. Претрести црквени кров и кречити целу цркву и торањ;
4. Постављати гвоздену портанску заграду у дужини од 60—100 метара.

Пошто на преднаведене радње нема зготовљеног предрачуна, овим се позивају заинтересовани, да изволе до 1. (13.) маја т. г. у општину доћи, посао прегледати и своје предрачуне до поменутог дана претседништву црквене општине предати.

Онај предрачун, који црквени одбор за најсолиднији усвојио, а пречасна епархијска конзисторија одобрила буде, биће по постојећем обичају наплаћен.

Опширнији извештај даје општински претседник.

У Турији, 12. (24,) априла 1895. год.

2—3 **Црквени одбор.**

ЈЕФТИНО НА ПРОДАЈУ

има 2 каруца и то: 1 затворена, 1 отворена, обоје у врло добром стању скоро нове. Има и једна проста кола и једна теретна кола на продају. Ближе извешће даје Франц Вајс, Нови Сад. футошка улица број 42.

2—3

ПРОДАЈА АПОТЕКЕ

Због болести и старости продајем моју апотеку, постојећу у Београду на великој пијаци, у средини вароши, са врло пробитачним условима.

Ради погодбе треба се обратити продавцу **Јовану Дилберу** апотекару у Београду.

9—10

БЛАТНО КУПАТИЛО „РУСАНДА“

у МЕЛЕНЦИ, торонталској жупанији у БАНАТУ,

отвара се сваке године 1. (13.) маја, а свршава се 3. (15.) септембра и лечи најпоспешније: **скрофулозу** у свима њеним многоврсним видовима, као: **отечене жлезде, кожне болести, запаљење у костима** и т. д.; даље: **реуму, костобољу, заостале отоке** после запаљења у зглавковима и жилама; **старе ране** особито при запаљењу и трулежу у костима; **хроничне кожне болести — суве сврабоне;** невралгије и у опште болове у живцима и још друге.

Купатило је ове године знатно проширено и по модерном укусу изидано и удешено. Има три хотела, од којих су два општинска са свим нова и елегатно намештена, велике дворане за ручавање и забаве; добра кујна и подрум. Купатила са кадама од цемента и порцелана; леп парк, чист ваздух и стална музика.

Цене су у сваком погледу врло умерене. Меленце има жељезничку пругу, која се спаја у Великој Кикинди са државном угарском, а у Великом Бечкереку са вршачком и панчевачком пругом. У Т. Бечеј, који је $1^1/_2$ сата удаљен, може се Тиси лађом доћи.

На захтевање шаље бесплатно опис купатила и даје радо могућа извешћа

1—6 **УПРАВА КУПАТИЛА.**

ЗА ГРУДОБОЛНЕ!

ДР. БРЕМЕРА ЗАВОД ЗА ЛЕЧЕЊЕ. ГЕРБЕРСДОРФ У ШЛЕЗИЈИ.

Ванредан успех. Ступање у свако доба. Главни лекар. др. Ахтерман ученик Бремеров. Илустровани проспекти бесплатно се добијају преко управе.

3—8

БЕЧ VI. Mariahilferstrasse 35. **M. НАЈМАН** БУДИМ-ПЕШТА IV. Muzeumring 1.

ОСНОВАНО 1845.

Арад, Дебрецин, Вел. Варадин, Темишвар, Панчево, Загреб, Ријека, Сарајево, Тријест, Љубљана, Београд, Ниш, Крагујевац, Софија.

Да би многостраним жељама мојих многобројних муштерија одговорио, затворио сам своју досадашњу трговину у **Новом Саду, на главној улици у Недељковићевој кући** и отворио

НОВО СТОВАРИШТЕ

МОЛИМ ДА СЕ ПРОЧИТА

МОЛИМ ДА СЕ ПРОЧИТА

Да би се свака забуна избегла, слободан сам п. п. публику известити да се моје

СТОВАРИШТЕ ОДЕЛА

ЗА ГОСПОДУ, ГОСПОЂЕ И ДЕЧАКЕ

ИЗРИЧНО НАЛАЗИ

НА ФРАЊЕ ЈОСИФОВОЈ ПИЈАЦИ БРОЈ 7.

ДО ГРАНД ХОТЕЛ МАЈЕРА

ПРЕКО ПУТА ОД „ГВОЗДЕНОГ ЧОВЕКА“

и никакву другу радњу у Новом Саду неводим нити с којом у свези стојим.

Робу само најбоље каквоће. Цене строго утврђене.

С поштовањем

М. НАЈМАН

ИЗ БЕЧА.

13—24

МОЛИМ ДА СЕ ПРОЧИТА

Главни уредник: др. Емил Гаврила. Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду